זוכרות את אג'יליל
تذكرن اجليل

כל הזכויות שמורות
למי שגורשו מבתיהם
الحقوق محفوظة لكل
من طرد من بيته

מפה הסטורית של אזור אג'ליל
לקוחה מבית הראשונים הרצליה
خارطة تاريخية لمنطقة اجليل
اخذت من بيت هرشونيم في هرتسليا

تشمل هذه الكراسة قصة قرية إجليل التي كانت تقع على السهل الساحلي بين هرتسليا والشيخ مؤنس. وتركها سكانها خوفا من فظائع الحرب في نيسان ١٩٤٨ ولم تؤذن عودتهم إليها منذ ذلك الحين. تستند الكراسة على شهادات أبناء عائلة أبو سنينة وبناتها الذين طردوا من المكان وهم شبان. كما أخذت أقوال كتب التاريخ ودور المحفوظات وانضمت أيضا انطباعات الناس الذين جمعوا هذه الأقوال. ليست هذه الكراسة سجلاً تذكاريا وبالتأكيد ليست "إحياء ذكرى" بالمعنى المعتاد وليست أيضا بحثا أكاديميا في تاريخ الموقع، بل هي تلعب دورا دراسيا مثيرا باللغة العبرية في موضوع النكبة الفلسطينية.
تطمح جمعية " زوخروت" في المواجهة بين الجمهور الإسرائيلي، وخصوصا الجمهور الإسرائيلي اليهودي، والنكبة الفلسطينية وذلك باللغة العبرية. نهدف إضاءة هذه النقطة المظلمة والمسكتة في النزاع الإسرائيلي الفلسطيني. وهي بمثابة طبقة أساسية وجذرية في هذا النزاع.
ما دام جهل الجمهور الإسرائيلي وزعماءه معنى النكبة ودور إسرائيل بخلق المأساة الفلسطينية واستمرارها - لا نقدر على إيجاد حل حقيقي لهذا النزاع العميق والطويل ولن نحصل على المصالحة الحقيقية بين الشعبين.
بهدف تقديم هذا الإدراك نحضر في نطاق نشاطنا الى كل موقع (قرية أو مدينة) عاش فيه فلسطينيون حتى ١٩٤٨ ونحاول أن عرض قصته أمام الجمهور.
موقع الجمعية على شبكة الإنترنيت: www.nakbainhebrew.org
جمع المادة، الكتابة والتنضيد والترجمة إلى اللغة العربية: شارون كومش ، إبراهيم أبو سنينة ، عميت لانداو ، عبير حلب ، يوفال تماري، كلير أورن ، مجدولين بيداس، وإيتان برونشتاين.
هذه هي الكراسة الخامسة من بين كراسات اصدرتها جمعية " زوخروت" عن القرى العربية الفلسطينية التي تم تدميرها أو توطينها من جديد في ١٩٤٨. وقد صدرت قبلها كراسات عن دير ياسين وعين غزال وإسدود ومجدل (في نفس الكراسة) وشيخ مؤنس.

تمت طباعتها في مطبعة كحيل في الرملة.

חוברת זו מביאה את סיפורו של הכפר איג'ליל, ששכן במישור החוף, בין הרצליה לשיח מואניס, ושתושביו עזבוהו בבהלה במהלך המלחמה, באפריל 48, ומאז לא הורשו לשוב. היא מבוססת על עדויות של בני ובנות משפחת אבו סנינה, שנעקרו ממקומם בגיל צעיר, על איסוף מידע מספרי היסטוריה ומארכיונים, וכוללת גם התרשמויות של מי שעסקו באיסוף החומר.
חוברת זו אינה חוברת זיכרון, בוודאי לא במובן המוכר של "הנצחה", וגם לא מחקר אקדמי היסטורי. החוברת הזו היא חווית לימוד בעברית על הנכבה הפלסטינית.
עמותת 'זוכרות' מבקשת להפגיש את הציבור הישראלי, ובעיקר הישראלי יהודי, עם הנכבה הפלסטינית, ולעשות זאת בעברית. מטרתנו היא להאיר על נקודה חשוכה ומושתקת בסכסוך הישראלי פלסטיני, אשר מהווה נדבך בסיסי ושורשי לסכסוך. כל עוד לא יבין הציבור הישראלי וההנהגה הישראלית את משמעות הנכבה ואת מקומה של ישראל בהיווצרות והמשכיות של האסון הפלסטיני, לא יוכל להיות פתרון אמיתי לסכסוך העמוק ורב השנים, ולא יוכל להתקיים פיוס אמיתי בין העמים. על מנת לקדם הבנה זו אנו מתמקדים בכל אירוע שאנו עורכים באחד המקומות (כפרים או ערים) בו חיו פלסטינים עד 1948, ומנסים להביא את סיפורו לציבור הרחב.
אתר האינטרנט של עמותת זוכרות הוא: www.nakbainhebrew.org
איסוף החומר, כתיבה, עריכה ותרגום לערבית נעשו ע"י שרון קומש, אברהים אבו סנינה, עביר חלבי, יובל תמרי, עמית לנדאו, מגידולין בידאס ואיתן ברונשטיין.
חוברת זו היא חמישית בסדרת החוברות של 'זוכרות' על כפרים פלסטינים שנהרסו או אוכלסו מחדש ב־1948. קדמו לה חוברות על דיר יאסין, עין עיזאל, איסדוד ומגידל (בחוברת אחת) ושייח מואניס.
החוברת הודפסה בדפוס כחיל ברמלה

القصة الاولى

أقوال السيد ابراهيم ابو سنينه لدى زيارته الى قرية اجليل الشمالية بتاريخ ٣٠,١,٢٠٠٤ وفي جولة أخرى بتاريخ ٢٨,٢,٢٠٠٤.

" اجليل هي قرية هدمت في الخمسينات والستينات وحتى في عام ١٩٦٧. مقبرة القرية هدمت عام ١٩٦٨ وعلى أرضها أقيمت شركة سلكوم في هرتسليا فيتواح.

كان هناك قريتين: اجليل الشمالية واجليل القبلية، هنا في اجليل القبلية ما زالت بقايا بعض من البيوت أما في القرية الثانية لم يبق شيئا. حتى عام ١٩٦٨ كان هناك منزلا كبيراً حيث توجد شرطة هرتسليا اليوم تابع لعائلة العاصي. البيت مكون من أربعة طوابق."

"... في اجليل كان مزارعو بيارات، جوافه، جزر، بطاطا. كانت مياة كثيرة. كان هناك أغنياء من سكان اجليل. كان لنا نحن عائلة ابو سنينة أصدقاء يهود من رعنانا ومن رمات هشارون وهرتسليا. الذي أساء الى العلاقات مع اليهود هي المنظمات اليهودية التي خططت وسلحت نفسها وبصمت. العرب لم ينتظموا بتاتاً، كانوا نائمين. لليهودي كان هناك اب أما العرب فكانوا بدون أب. النظام البريطاني ساعد اليهود في اقامة الدولة. لقد أخبر الانجليز اليهود سلفا عن كل مكان كانوا ينوون تركه ليستولي عليه اليهود."

" بيتنا كان جميلا جدا مثل القصر، خرجنا منه على عربة دون ان نأخذ شيئا، أبقينا الكل هكذا. كان حكماً عسكريا آنذاك وكان ممنوع حضورنا الى هنا، وحتى اذا نجحنا في الدخول

עדויות של אברהים ומחמוד אבו סנינה

אברהים אבו סנינה, בעת ביקור באיג'ליל אל־שמאלייה ב־30 בינואר 2004 ובעת סיור נוסף ב־28 בפברואר.

"איג'ליל הוא כפר ערבי שנהרס בשנות החמישים והשישים וחלק אפילו ב־67. בית הקברות של הכפר נהרס בשנת 1968 איפה שהיום "סלקום" ממוקם בהרצליה פיתוח. היו שני כפרים באיג'ליל, שמאלייה וקבלייה. כאן, באיג'ליל א־קבלייה, קיימים עדיין כמה שרידים של בתים ובכפר השני לא נשאר כלום. עד 1968 עוד היה שם בית גדול של משפחת אל־עאסי, ארבע קומות, איפה שהמשטרה היום בהרצליה."

"...באיג'ליל היו חקלאים בפרדסנות, היו גויאבות, גזר, בטטה. היו הרבה מים. תושבי איג'ליל היו אנשים עשירים. לנו, אבו סנינה, היו חברים יהודים מרעננה ומרמת השרון ומהרצליה. מי שקלקל את היחסים עם היהודים היו הארגונים היהודים שתכננו בשקט את ההתחמשות שלהם. הערבים לא התארגנו בכלל, היו רדומים. ליהודים היה אבא ולערבים לא. השלטון הבריטי עזר ליהודים להקים את המדינה. הם מסרו ליהודים מראש על כל מקום שהם עזבו כדי שהיהודים יתפסו אותו."

"הבית שלנו היה כמו ארמון, מאד יפה, ויצאנו ממנו בעגלה בלי כלום, השאירו את הכל ככה. היה ממשל צבאי אז אסור

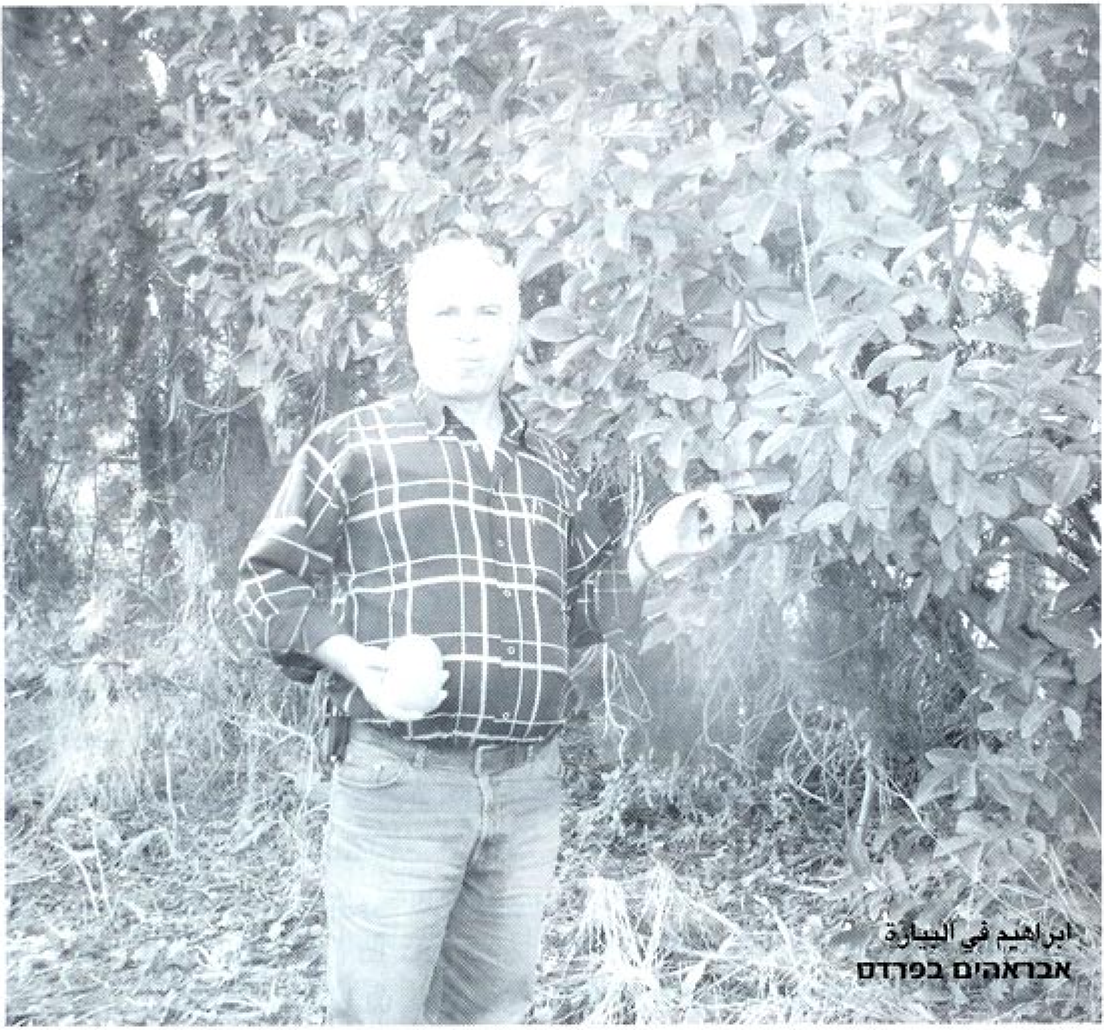

ابراهيم في البيارة
אבראהים בפרדס

كان مخيفاً ان نبقى هنا خشية من القبض علينا. لو حاولوا اليوم اخراجي من لبيت؟ "ربك لا يستطيع اخراجي".

اليوم اعي الامور بشكل اخر. في السابق لم يدركوا ذلك... يا للخسارة كان باستطاعتنا ان نعيش هنا سويه. لقد استطعنا كلنا أن نحيا سويةً هنا. أنا حزين جدا عندما أروي ذلك. لقد شعرت أنني بحاجة للصعود هنا على التلة لأرى ما تبقى، أنا أذكر، كنت في سن العشرين، السابعة عشر، عندما رأيت المنزل. خالي هو ابراهيم ابو كحيل من الشيخ مؤنس صاحب البيت الاخضر في جامعة تل ابيب. هو من عائلة

היה לבוא לכאן, אם היו מתפלחים בחזרה היה פחד להישאר כאן, שלא להיתפס. אם היו מנסים להוציא אותי היום מביתי אני אצא? אללה לא יוציא אותי. היום אני מודע אחרת. אז לא ידעו... חבל. יכולנו לחיות כאן, גם אנחנו, גם הם, כולנו יכולנו לחיות כאן יחד. אני מאד עצוב מלספר על זה. אז הרגשתי שאני צריך לעלות כאן על הגבעה לראות מה נשאר, אני זוכר, הייתי בן עשרים, שבע עשרה, כשראיתי עוד את הבית. דוד שלי מצד אמא הוא איברהים אבו כחיל משייח מואניס, בעל "הבית

مشهورة جداً. اسمي ابراهيم– على اسمه."

" .. لماذا ترك أهل اجليل المكان؟ ليس بعيداً من هنا قتل ستة افراد من عائلة شوبكي، لكن الدعاية العربية اشاعت وكأن العائلة كلها قد قتلت اي نحو مئة شخص. لذلك هرب الجميع من هنا خائفين.

وقبل ذلك لقد عقد اجتماع في ملبس لجميع وجهاء العرب في المنطقه. اشترك خالي في اللقاء وقد أراد عقد جلسة في اجليل. هدف الجلسة تنظيم العلاقات مع ال"هجانه". تعرقلت نتائج الاجتماع بسبب مذبحة دير ياسين. هرب االسكان في جميع الاتجاهات. خالي سافر الى لبنان بقي هناك عاما واحدا

הירוק" באוניברסיטת ת"א. הוא היה ממשפחה מאד מפורסמת. לי קוראים איברהים על שמו."

"...למה אנשי איג'ליל עזבו מכאן? לא רחוק מכאן רצחו שישה אנשי משפחת שובכי, אבל התעמולה הערבית הייתה שכאילו נרצחו כל המשפחה, כמאה איש. אז כולם ברחו מכאן בפחד.

לפני כן היה מפגש במלאבס של כל המכובדים הערבים באזור. דוד שלי השתתף באירוע והוא רצה לכנס פגישה באיג'ליל. הפגישה הייתה כדי להסדיר את היחסים עם "ההגנה". תוצאות הפגישה השתבשו בגלל הטבח בדיר יאסין. כולם

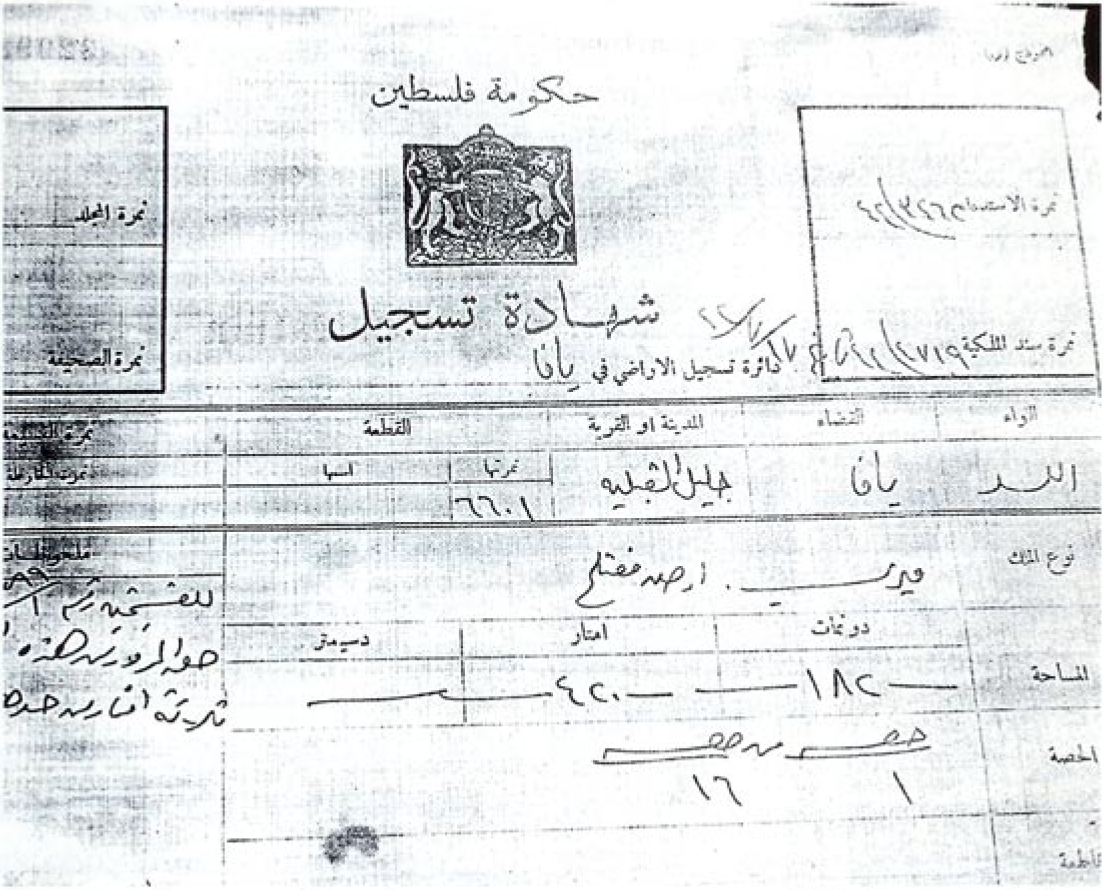
حكومة فلسطين

شهادة تسجيل

دائرة تسجيل الاراضي في يافا

نمرة الاستدعاء

نمرة سند الملكية

نمرة المجلد

نمرة الصحيفة

اللواء	القضاء	المدينة او القرية	القطعة نمرتها	القطعة اسمها
اللد	يافا	جليل القبليه	٦٦٠١	

نوع الملك: ميري

المساحة	دونمات	امتار	دسيمتر
	١٨٢	٩٢٠	

الحصة: ١ / ١٦

شهادة تسجيل ارض في اجليل

תעודת בעלות על קרקע באגליל

حتى نفذت نقوده عندها عاد الى نابلس. كل من كان معه مال هرب. مكثوا في الضفة حتى الثمانينات ثم تركوا الى الاردن، الأبناء يعملون في الامارات. لنا عائلة في الطيرة. هذه قصتنا مع الصهيونية."

" في الخمسينات لم تكن هناك سيارات، كنت أحضر مع والدي بعربة من كفار سابا. كان والدي يبكي وأنا لم أفهم لماذا. سألته لم كنت تبكي وفي كل مرة كان يجيب بأن غبارا دخل عينية وما شابه ذلك... لم يكن يشرح لي ما حدث عام ٤٨ . كانت لنا في البيارة عدة أشجار من المندلينة وهي تشبة الكلمنتينا والتي تنمو جيدا هنا في الارض الرملية. كنت اقطف واضع في قميصي نحو ٢٠ حبة ويبدأ أبي بأكلها، يأكل ويرمي بلهفة. ثم قال لي " أعطني حبتان أخرتان للأكل"، أجبته بأنني أريدها لأمي. عندما كبرت فهمت لماذا رفض والدي أن يأخذها لأمي- كي لا يؤلمها فتبكي."

"... بقيت عائلتي وعائلة عمتي في البلاد. نحن نسكن على حدود كفار سابا بجانب نفي يمين، ليس بعيداً عن قلقيلية. كان لعائلتي اراض كثيرة في اجليل وفي المكان الذي نسكنه اليوم. عندما طردنا من هنا بقينا وسكنّا في المكان الآخر. أقمنا بيوتا هناك وبقينا في الدولة.

اعتاشت القرية من البيارات وزراعة التوت الأرضي باعوا الكثير الى يافا، الاراضي اليوم تابعة لكيبوتس جليل يم ولأدارة اراضي اسرائيل. استبدلت الملكية على الارض عدة مرات في البداية كانت سلطة الاعمار بعدها م م"ي لتصعيب عملية المطالبة بالاراضي.

في سنوات الخمسين أخذنا محام يهودي اسمه نجبي. لقد بذل جهداً لنأخذ شيئا. كل

ברחו לכל עבר. דוד שלי טס ללבנון, נשאר שם שנה עד שנגמר הכסף ואז חזרו לשכם. כל מי שהיה לו כסף ברח. נשארו בגדה עד שנות השמונים ואז עזבו לירדן והבנים עובדים בנסיכויות. יש גם משפחה שלנו בטירה. זה הסיפור שלנו עם הציונות."

"בשנות החמישים לא היו מכוניות והייתי בא עם אבא שלי בעגלה לכאן מכפר סבא. אבא שלי היה בוכה ואני לא הייתי מבין למה. שאלתי אותו למה הוא בוכה והוא בכל פעם היה מספר לי סיפור שנכנס לו אבק לעין ודברים כאלה. הוא לא היה מסביר לי על מה שקרה ב־48. היו לנו בפרדס כמה עצי מנדלנה, שזה משהו דומה לקלמנטינה, שגודלת היטב באדמה החולית כאן. היינו קוטפים והייתי ממלא בחולצה איזה עשרים ואבא התחיל לאכול מהן. אוכל וזורק בהתלהבות הכל. אמר לי "תביא לי עוד שתיים לאכול", ואמרתי לו שאת אלה אני שומר לאמא. כשגדלתי הבנתי למה הוא לא רצה לקחת לאמא, כדי לא להכאיב לה, שתתחיל לבכות."

"בארץ נותרו רק המשפחה שלי ושל דודה שלי. אנחנו גרים בגבול כפר סבא, ליד נווה ימין, לא רחוק מקלקיליה. למשפחתי היו הרבה קרקעות, באיגליל וגם במקום בו אנחנו גרים היום. כשזרקו אותנו מכאן נשארנו לגור במקום ההוא. הקמנו בתים שם ונשארנו במדינה.

הכפר התפרנס מפרדסים וגם גידלו תות שדה. מכרו ליפו הרבה. כיום האדמות שייכות לקיבוץ גליל ים ולמנהל מקרקעי ישראל. בכל כמה שנים הוחלפו הבעלויות

ما اقترحته الدولة كان مبلغ ٥٠٠ ليرة للدونم الواحد، لم نقبل بذلك. ماهذا ٥٠٠ ليرة للدونم ثمنا لأرض غالية؟!

أخطأنا عندما رفضنا استبدال الاراضي لاننا كنا نستطيع أن نقيم قرية كبيرة في نفي يمين.

لم يوافق أحد من القرية قبول المال او استبدال الاراض عوضا عن أرضه. اليوم لا يوجد من يطالب .هذا دين ضائع. بات الأمر مستحيلا هذه الايام، لا يمكن ان نأخذ شيئاً حتى وان شئنا.

" لقد قاموا بظلم عدة قرى. لو أنهم قالوا : ابقوا هنا بدون أرض لبقينا على الاقل. "

في اجليل كان هناك مسجد ومدرسة ومقبرةهدمت جميعها وقد أقيم مكانها بناية سلكوم في هرتسلية.

هناك مثل في العربية يقول " من الأفضل أن يقال عنك جبانا من أن تكون ميتاً " .ولهذا السبب هربوا من هنا خوفا. خافوا ولم يرغبوا في تعريض أنفسهم للخطر. لم يكونوا على وعي بالكارثة التي تنتظرهم. لقد ظنوا بأن الأمر موقتا، أسبوع أو اسبوعين والكل سيتغير.

محمود أبو سنينة لدى زيارة اجليل الشمالية في ٢٩,٢,٢٠٠٤

" كانت العلاقات جيدة مع جميع اليهود دون فرق. كنا ننام عندهم وكانوا ينامون عندنا. كنا أكثر من اخوة. كنت في السابعة عشر من عمري في عام ٤٨ السينما سيتي كانت تلة كركار وبيتنا كان على التلة. بدأوا في أخذ الكركار حتى الستينات الى ان وصلوا حدود البيت. عندها جاءوا مع تراكتور كبير وهدموا

על הקרקע. בהתחלה הייתה רשות הפיתוח אח״כ ממ״י על מנת שיהיה קשה לתבוע את הקרקעות בחזרה. בשנות החמישים לקחנו עו״ד יהודי בשם נגבי. הוא עשה מאמץ שנקבל משהו. כל מה שהמדינה הציעה היה 500 לירות לדונם ולא הסכמנו, כי מה זה 500 לירות לדונם כזו יקרה! מה שטעינו היה בכך שלא הסכמנו לחילופי שטחים כי אז היינו יכולים להקים כפר גדול במקום נווה ימין. אף אחד מהכפר לא הסכים לקבל כסף או שטח חלופי עבור אדמתו. היום אין כבר מי שיתבע. זה חוב אבוד. היום כבר אי אפשר לקבל על זה כלום, גם אם היינו רוצים. ״עשו כאן ממש עוול לכמה כפרים. אם היו אומרים ״תישארו כאן ואין לכם יותר קרקע״, לפחות היינו נשארים.

באיגיליל היה מסגד ובית ספר ובית קברות שהרסו ובנו עליו את הבניין של סלקום בהרצליה. בערבית יש פתגם שאומרים ״עדיף שיגידו על מישהו שהוא פחדן ולא מת״. בגלל זה גם ברחו מכאן. פחדו ולא רצו להסתכן. לא היו מודעים לאסון שמחכה להם. חשבו שזה משהו זמני, שבוע, שבועיים והכל ישתנה. ״

מחמוד אבו סנינה, בעת ביקור באיגיליל אל־שמאלייה ב־28 בפברואר:

״היו יחסים טובים עם כל היהודים. אין הבדל, ישנו אצלם והם אצלנו. היינו יותר מאחים. אני הייתי בן שבע עשרה ב־48. הסינמה סיטי היה גבעת כורכר והבית שלנו היה על הגבעה. התחילו לקחת את הכורכר עד שנות השישים עד גבול הבית.

מחמוד מספר על אגליל

محمود يتحدث عن اجليل

البيت. كل حجارة البيت على شاطيء البحر. مساحة البيت ٥٠٠ متر أخذوا الكركار من تحت البيت.

عندما كنت شابا كنت أذهب الى السينما في تل أبيب. في هرتسليا أيضا كانت هناك دار للسينما. كنت أذهب مع الأصدقاء اليهود. كان اليهود يتحدثون معنا بالعربية. كانوا يعرفون العربية بشكل ممتاز. كانوا من مواليد البلاد ومن اصل الماني وبولندي... الخ. كان والدي يقول " روح لعمك موسى، روح لأبو داوود" تحدثوا عنهم وكأنهم أعمامنا. هناك من اليهود من اشترى أراض منا وعاشوا في اجليل. محطة شرطة هرتسليا هي حدود قرية اجليل.

كانوا ينقلون رمل البحر على الجمال ويبيعونها في رمات هشارون للبناء. كل واحد هنا كان يملك قرابة خمسين جملاً..." " .. هنا في هذا البيت الذي بقي، يعيش عرب من الجليل."

" .. منذ عام ١٩٦٧ هذه هي المرة الثانية التي أحضر بها لزيارة المكان، ولما احضر؟ ليؤلمني قلبي واصاب بنوبة؟!

بيتي دخله أحدهم وسكنه. قلت لهم: أمسموح لكم بالسكن في بيتي؟ أما انا ... فإلى الجحيم!! لماذا؟ وهو صديق لي من الجليل من عرب الهيب" سمح له بالسكن في بيتي وأنا منعت من أن أخطو هنا!

انا مواطن اسرائيلي مع هوية اسرائيلية ، لهذا السبب لا اريد ان أرى شيئا. طلبت منه مرة بأن يسمح لي بدخول البيت. أطلعته على غرف البيت وما كان فيه. أطلعته على هويتي وبأني ابو سنينه وانه كان في البيت حجر كتب عليه عائلة "ابو سنينه".

אז באו עם טרקטור גדול והרסו את הבית. כל האבנים של הבית בחוף הים. היה 500 מטר בנוי. לקחו את הכורכר מתחת לבית. כשהייתי צעיר הייתי הולך לקולנוע בת"א. גם בהרצליה היה קולנוע. והייתי הולך עם החברים היהודים. היהודים היו מדברים איתנו ערבית, כולם ידעו מצוין ערבית. הם היו צברים, ממוצא גרמני, פולני ועוד. אבא שלי היה אומר לי "רוח לעמכ מוסא, רוח לאבו דאוד" דיברו עליהם כמו על דודים שלנו. היו יהודים שקנו אדמות מאיתנו וחיו באיג'ליל. המשטרה של הרצליה היה הגבול של איג'ליל. היו לוקחים עם גמלים חול מהים והיו מוכרים ברמת השרון לצורך בניה. לכל אחד כאן היו כחמישים גמלים..." "...בבית כאן, שנשאר מאז, חיים ערבים מהגליל."
"...מאז 1967 זו הפעם השנייה שאני בא לכן לבקר. למה לבוא? שיכאב הלב ואקבל התקף? הבית שלי, היה מישהו שנכנס לגור בו. אמרתי להם, "לכם מותר לגור בבית שלי ואני אלך קיבינימט? למה? והוא היה חבר טוב שלי מהגליל, מערב על-הייב. לו מותר לבוא משם לגור בבית שלי ולי אסור לדרוך פה? ואני אזרח ישראל עם תעודת זהות ישראלית. בגלל זה אני לא רוצה לראות בכלל. פעם ביקשתי ממנו להיכנס הבית. הראיתי לו איפה כל חדר ומה יש בבית. הראיתי לו תעודת זהות שאני אבו סנינה והייתה בבית אבן שהיה כתוב עליה שם המשפחה מהבית, "אבו סנינה"."

הבית ההרוס
البيت المهدوم

מחמוד מספר
על איג'ליל

محمود يتحدث
على اجليل

בתוך הבית ההרוס
بداخل البيت
المهدوم

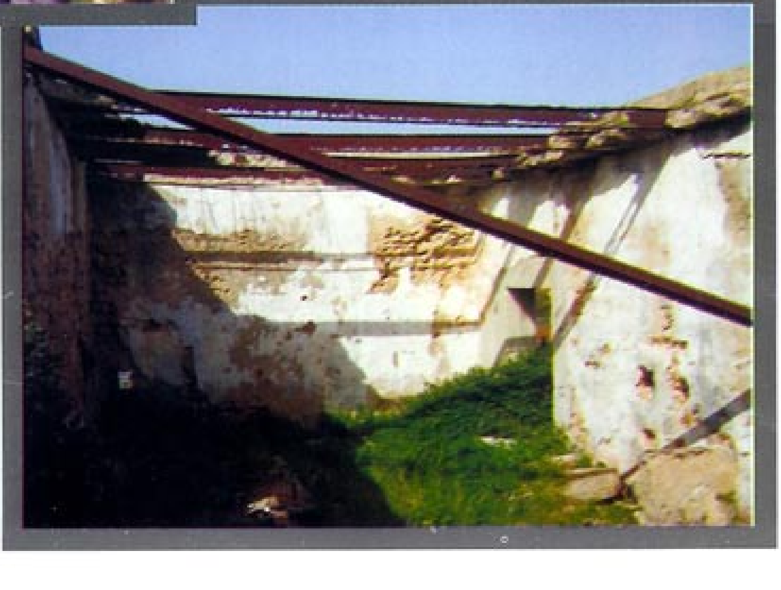

Oפספורט של
תושבי איג'ליל
جواز سفر مواطن اجليل

בית וקניון
بيت ومجمع تجاري

بيت في الحقل
בית בשדה

تمهيد

اجليل تضم قريتين متجاورتين- اجليل القبلية واجليل الشمالية. تقع القريتين على تلة في المنطقة بين مفرق جليلوت وهرتسلية. سميت القرية اجليل نسبة الى الشيخ الصالح عبد ا لجليل المدفون فيها. يعود تاريخ استيطان القرية الى القرن التاسع عشر وهو مذكور على خريطة المنطقة المرسومة عام ١٨٨١ والتي أعدت من قبل المؤلفين البريطانيين لكتاب

" servey of western Palestine "

كان معظم سكان القرية من المسلمين . بلغ عدد سكان القرية عام ١٩٣١ نحو ٣٠٥ نسمة. وفي عام ١٩٤٥ بلغ عدد سكان القرية نحو ٨٧٠ نسمة، ١٩٠ منهم في اجليل الشمالية و٦٨٠ في اجليل القبلية. اعتاش سكان القرية من الزراعة وصيد الأسماك. مساحة القرية ١٧٦٥٧ دونما استخدمت لزراعة الحبوب والحمضيات والتوت والجوافة، الموز والخضار مثل الجزر والبطاطا.

سكن القرية أيضا ٤٠ عاملا من مصر حيث اشتغلوا في الزراعة. معظم المنتوجات الزراعية بيعت في يافا. بنيت منازلها بالأسمنت أو الطوب.

القرية الشمالية بنيت على شكل مستطيل وقد امتد من الشمال الى الجنوب بمحاذاة طريق يافا - حيفا. اجليل القبلية هي الأكبر وتتألف من ثلاث مناطق رئيسية حيث أن المساحات الخالية بينها تحولت الى منطقة مبنية . كما يوجد في القرية جامع ومدرسة ومقبرة.

איג'ליל בספרות

אג'יליל כוללת שני כפרים- איג'ליל אל-קיבליה ("הדרומית"), ואג'יליל א־שמאליה ("הצפונית"), שהיו צמודים זה לזה. הכפרים שכנו על גבעות באזור שבין צומת גלילות להרצליה. מקור השם אג'יליל כנראה בשייח' סאלח עבד אל־ג'יליל, שקברו נמצא באתר. הכפר מיושב לפחות מסוף המאה ה־19, והוא מוזכר במפת האזור מ־1881, שנעשתה בידי מחבריו הבריטים של "Survey of Western Palestine". אוכלוסית הכפר היתה ברובה הגדול מוסלמית. הכפר מנה ב־1931 305 תושבים בסה"כ. ב־1945 גרו בכפר כ־870 נפש, מהם 190 בכפר הצפוני ו־680 בכפר הדרומי.

תושבי אג'יליל התפרנסו מחקלאות ודייג. אדמות הכפר כללו 17,657 דונמים, בהם גידלו דגנים, פרי־הדר, תותים, גוייבות ובננות, וכן ירקות כגון גזר ובטטות. בכפר גרו כ־40 עובדים זרים ממצריים אשר הועסקו בחקלאות. רוב הסחורה החקלאית נמכרה ליפו. בתי הכפר היו עשויים לבני חומר או בטון. הכפר הצפוני נבנה בצורה מלבנית, והתפרש מצפון לדרום סמוך לכביש יפו־חיפה. הכפר הדרומי, הגדול יותר, הורכב משלושה רובעים עיקריים, שהשטחים הפתוחים שביניהם הפכו עם הזמן לבנויים. כמרכז היה בכפר מסגד, בית־ספר ובית קברות.

נציג אג'יליל, ג'אמיל אל ג'יאסר, השתתף ב־82 בינואר 1948 בפגישה המפורסמת

ممثل اجليل ، جميل الجاسر اشترك في اللقاء المشهور المنعقد بتاريخ ١٩٤٨/٢/٢٨ مع زعماء قرى المنطقة وممثلي ال "هجانة" في بيت ابراهام شفيرا في بيتح تكفا. ممثلو القرى العربية عبروا عن رغبتهم في السلام وأعلنوا انهم لن يسمحوا للجيوش العربية بدخول قراهم، وفي حالة عدم تمكنهم من ذلك فسوف يطلبون المساعدة من ال" هجانة" في نهاية اللقاء دعى جميل الجاسر الحضور لتناول وجبة فاخرة كان من المتوقع اقامتها في الثاني من نوفمبر الا أنها لم تتم. أخليت اجليل من سكانها بتاريخ ١٩٤٨/٤/٣ بسبب المخاوف من هجمة متوقعة وعلى خلفية مقتل ٦ من أبناء عائلة شوبكي من قبل ال "هجانة".

خلال الحرب أقيم معسكر عمل كبير للأسرى على أراضي القرية . وفي عام ١٩٥٠ أقيمت في نفس المكان وحدات سكنية أما اليوم فقد أقيم مجمع تجاري كبير على أراضي اجليل القبلية والذي يحتوي على ٢١ قاعة للسينما ، ومعسكر جيش. وعلى أراضي اجليل الشمالية أقيم القسم الشمالي لشارع أيلون ومحطة قطار هرتسلية وموقع لدفن النفايات.

المصادر:

Walid khalidi : "all that remains"

بني موريس: "ظهور مشكلة الاجئين الفلسطينيين"

موسوعة مبا

של מנהיגי כפרי האזור עם נציגי "ההגנה" בביתו של אברהם שפירא בפתח תקווה. בפגישה הביעו נציגי הכפרים את רצונם בשלום, והצהירו שלא יתנו מחסה לכוחות צבא ערביים, ובמקרה שלא יוכלו להתמודד מולם, יפנו לעזרת "ההגנה". בסיום הפגישה הזמין ג'אמיל אל ג'אסר את המשתתפים אליו לארוחה חגיגית שאמורה היתה להתקיים ב־2 בפברואר, ארוחה זו לא התקיימה. אגיליל פונתה מתושביה ב־3 באפריל 1948, בשל חשש מההתקפה הצפויה, ועל רקע רציחת ששת בני משפחת שובכי על ידי ה"הגנה".

במהלך המלחמה נבנה על אדמות איג'יליל מחנה עבודה גדול עבור "שבויים". ב־1950 נבנתה על השטח מעברה, ואילו היום נמצאים בשטחה של איג'יליל אל קבליה קניון מסחרי, הכולל 21 אולמות קולנוע, ומחנה צבא. על שטחה של איג'יליל אל שמאליה נסלל חלקם הצפוני של נתיבי איילון, נבנתה תחנת הרכבת של הרצליה, והוקם אתר הטמנת פסולת.

מקורות:

עדויות

Walid khalidi : "all that remains"

בני מוריס: "לידתה של בעיית הפליטים הפלסטינים"

אנציקלופדיה מפה

LAND SETTLEMENT OF PALESTINE.

PUBLIC NOTICE.

סדור עניני קרקעות בפלשתינה (א"י) — تسوية الاراضي في فلسطين

מודעה רשמית. — اعلان

1203—6000—17.2.31—A.F.

In exercise of the powers vested in me by Section 23 of th[e] Land Settlement Ordinances, 1928-32, I hereby give notice that I have approved and accepted ~~xxx~~ the parcellation of all the Masha' lands in [the] village of R A M A T H A S H - S H A R O N formerly registered in [the] existing Land Registers as part of the Masha' lands of Jalil al-Qibliy[a] village, and periodically distributed among the inhabitants of the village.

Any person claiming an interest in the said lands of the village of R A M A T H A S H - S H A R O N should submit his clai[m] to me in accordance with the provisions of the Land Settlement Ordinan[ce] if he has not already done so.

Jaffa

27.12.32

a D Kees.

SETTLEMENT OFFICER,
JAFFA SETTLEMENT AREA.

عملا بالصلاحية المخولة لي بالمادة ٢٣ من قانون تسوية الاراضي لسنة ١٩٢٨ ــ٣٢ اعلن للعموم با[ني]
[صادقت] واقتطعت افراز جميع الاراضي المشاعة الواقعة في قرية رمات هشرون التي كانت مسجلة في سجلا[ت]
[ا]لاراضي الحالية كقسم من اراضي قرية جليل القبلية المشاعة والتي كان يتناوب زراعتها اهالي القرية

فعلى كل من يدعي حقا في الاراضي المذكورة الواقعة في قرية رمات هشرون والمشار اليها اعلا[ه]
[ا]ن يقدم ادعاءه الي وفقا لاحكام قانون تسوية الاراضي اذا لم يكن قد فعل ذلك قبل الان

a D Kees.

مأمور التسوية
منطقة تسوية يافا

يافا في ٢٧ كانون اول ١٩٣٢

בתוקף הכח המסור לי בסעיף 23 מפקודות סדור עניני הקרקעות 1928-32 הנני מוסר בזה מודעה שאשרתי וקבלתי את החלוקה של כל קרקעות המושאע בכפר רמת השרון שהיו מקודם רשומות בספרי האחוזה הקיימים בתור חלק מאדמות המושאע של הכפר ג'ליל אל קבליה והמתחלקות מתקופה לתקופה בין תושבי הכפר.

כל אדם התובע טובת-הנאה בקרקעות הנ"ל בכפר רמת-השרון עליו להגיש את תביעתו אלי בהתאם להוראות פקודות סדור עניני קרקעות אם עדיין לא עשה זאת.

אישור מכירת הקרקע - רמת השרון — تصديق بيع ارض في رمات هشارون

أشرب القهوة في سينما سيتي

شارون كومش

أليوم يوم السبت وأعلنت نشرة الأحوال الجوية أن "دراجات الحرارة ستكون أكثارتفاعا من المعتاد في هذه الفترة من السنة". لكن اليوم ليس يوما عاديا: أليوم لأول مرة في حياتي سألتقي بنازحي ١٩٤٨ وسأزور معهم مسقط رأسهم. قد قابلت لاجئين في الماضي لكن لقاء اليوم سيكون شخصيا ومشحونا بـمشاعر قاسية. وأنا لم اشاهدهم في هذه اللحظات من قبل. ولهذا أشعر بانفعال عظيم.

يستقبلنا محمود وجودة وأحمد وإبراهيم بالابتسامات وبكبايات الماء البارد على أسفلت موقف السيارات في سينما سيتي، وهو مركز دور السينما الذي يقع على أطلال قريتهم إجليل.

هم منفعلون ويريدون قص علينا قصة القرية فيكمل احدهم أقوال الاخر معا. أما نحن فنطلب منهم أن ينتظروا حتى تقدم مشتركات أخريات من جمعية " زوخروت".

خلال ذلك الوقت أحاول أن أتمرن على التكلم باللغة العربية وكعادتي أشعر بشعور الإحباط بسبب عدم معرفتي الكافية للغة المنطقة التي أعيش فيها وأعد نفسي مرة أخرى أن أبدأ بدراسة العربية بصورة جدية.

تصل سائر المشتركات ونسير باتجاه أنقاض إجليل ونستمع إلى إبراهيم الذي يقدم لنا مقدمة عن تأريخ القرية وننقل فجأة من الأسفلت القبيح والصلب إلى الأرض اللينة والخضراء في نهاية الشتاء. إننا حقا مجموعة عجيبة: بدلا من أن نستفيد من هذا اليوم الجميل لعقد نزهة ممتعة – قررنا أن نقوم بهذه الجولة الحزينة إلى مواقع الماضي. أما جولتنا فهي ليست شبيهة بالأفلام التي نشاهد فيها اللاجئ الذي يدق على باب منزله المفقود ويجهش بالبكاء. نحن نمشي على مهلنا بدون ميلودراما، حالة الطقس الصيفية التي فاجأتنا في نهاية شهر شباط تستر التوتر وتجعل جولتنا نزهة معتادة ليوم السبت.

קפה בסינמה סיטי

שרון קומש

עוד יום שבת "חם מהרגיל בעונה", אבל בעצם לא עוד יום שבת. היום, בפעם הראשונה בחיי, אני נפגשת עם עקורי 1948 ומבקרת איתם בכפר הולדתם. פגשתי בעבר פליטים, אך מעולם לא בהקשר כל כך אישי וטעון, מעולם לא חויתי איתם את הרגעים האלה, ואני מתרגשת לקראת הפגישה. מחמוד, גיודה, אחמד ואברהים מקבלים את פנינו בחיוך רחב ובכוס מים קרים על משטח האספלט של חניון הסינמה סיטי, אותו מתחם בתי קולנוע שהיה פעם הכפר שלהם, איג'ליל. הם נרגשים, רוצים לספר, וכבר מתחילים לדבר ולהשלים זו את משפטיו של זה, ואנו מבקשים לחכות שעוד זוכרות תגענה. בינתיים אני מתרגלת קצת את הערבית, ובפעם המי יודע כמה מרגישה תסכול על כך שאיני דוברת את שפת האזור בו אני חיה, ושוב מבטיחה לעצמי להתחיל אחת ולתמיד ללמוד ערבית ברצינות.

שאר הזוכרות מגיעות, ואנו שמים פעמינו אל שרידי איג'ליל. אברהים פותח בהקדמה על ההיסטוריה של הכפר. אנו עוברים באחת ממשטח האספלט הנוקשה, המכוער, אל האדמות הרכות והמוריקות של סוף החורף. חבורה מוזרה שכזו, שבמקום לנצל את היום היפה לסתם טיול בשביל הכיף, בוחרת בטיול עצוב אל מחוזות העבר. זה אמנם לא נראה כמו בסרטים, סצינה קורעת לב של פליט מתדפק על ביתו האבוד; אנחנו הולכים בעצלתיים, אין מלודרמה, ומזג האויר הקיצי שבא במפתיע בסוף חודש פברואר, מחפה על המתיחות ונותן לסיור נופך של טיול שבת. אבל העצב נמצא שם, ונמצאת המחשבה המתסכלת שאת העבר אני לא יכולה לשנות, אני רק יכולה לבחור לזכור, ואת מה שמתרחש בלב פנימה אצל העקורים אני אפילו לא יכולה לדמיין.

אנו מטפסים אל שרידי הבאר. מסביב אני מופתעת לראות שעדיין נותרו שטחים ירוקים

ولكن الحزن موجود وايضا موجودة الفكرة المحبطة في الحالة الراهنة : لا أقدر على تغيير الماضي وبإمكانيتي فقط أن أختار التذكر. أما الذي يحدث داخل قلوب النازحين فلا أقدر حتى على تخيله.

نصعد إلى أنقاض البئر. من حولنا أرى مناطق خضراء لم يغطها الأسمنت بعد : جزيرة من الهدوء داخل عدم الهدوء بجوار الطرق الرئيسية. يقص أبناء عائلة أبو سنينة كيف كانت الحياة اليومية في القرية. كان هناك مسجد وهنا كانت تسكن عائلة معينة وهناك عائلة أخرى. هناك كانت شجرة كنا نجلس ونتعلم تحتها. " أين الشجرة؟ لعلها موجودة هنا حتى اليوم؟" أحاول أن أجد صلة بين الماضي والحاضر – صلة قد تكون أكثر من أنقاض منزل.

لم يهمني علم الآثار قط أما الطبيعة فهي التي تمثل بعيني استمرارية الزمان أكثر من أي شيء آخر، بمثابة " لا جديد تحت السماء ".

إن شجرة كبيرة وقديمة ستذكرني بكوني نقطة صغيرة

שהבטון לא כיסה. אי של שקט שתחום בתוך אי השקט של הכבישים המהירים. בני משפחת אבו סנינה מספרים על חיי היום יום בכפר. שם היה המסגד, כאן גרה המשפחה הזו ושם המשפחה ההיא, שם היה עץ שתחתיו היינו יושבים ללמוד. "מה עם העץ? אולי הוא עוד כאן?" אני מנסה למצוא איזשהו חיבור בין אז לעכשיו, חיבור שהוא יותר משרידי בית. ארכיאולוגיה מעולם לא עשתה לי את זה, אבל הטבע, הוא שמסמל עבורי יותר מכל את רצף הזמן, את ה"אין חדש תחת השמש". ואין כמו עץ גדול ועתיק שיזכיר לי שאני רק נקודה קטנה בהיסטוריה, ושיש דברים גדולים ממני, שחווים דברים שקרו לפני ושעוד יקרו אחרי. אבל איזה...הלך העץ, כמו היתר. צביטה בלב. גם את העץ היו צריכים לעקור? ומצחיקה את עצמי- מה, על העץ כל כך חבל לך?...

גודה מספרת כיצד היו הולכים לרחוץ בים, הנשים נכנסו בבגדיהן, וכיצד כשהיו כורעות

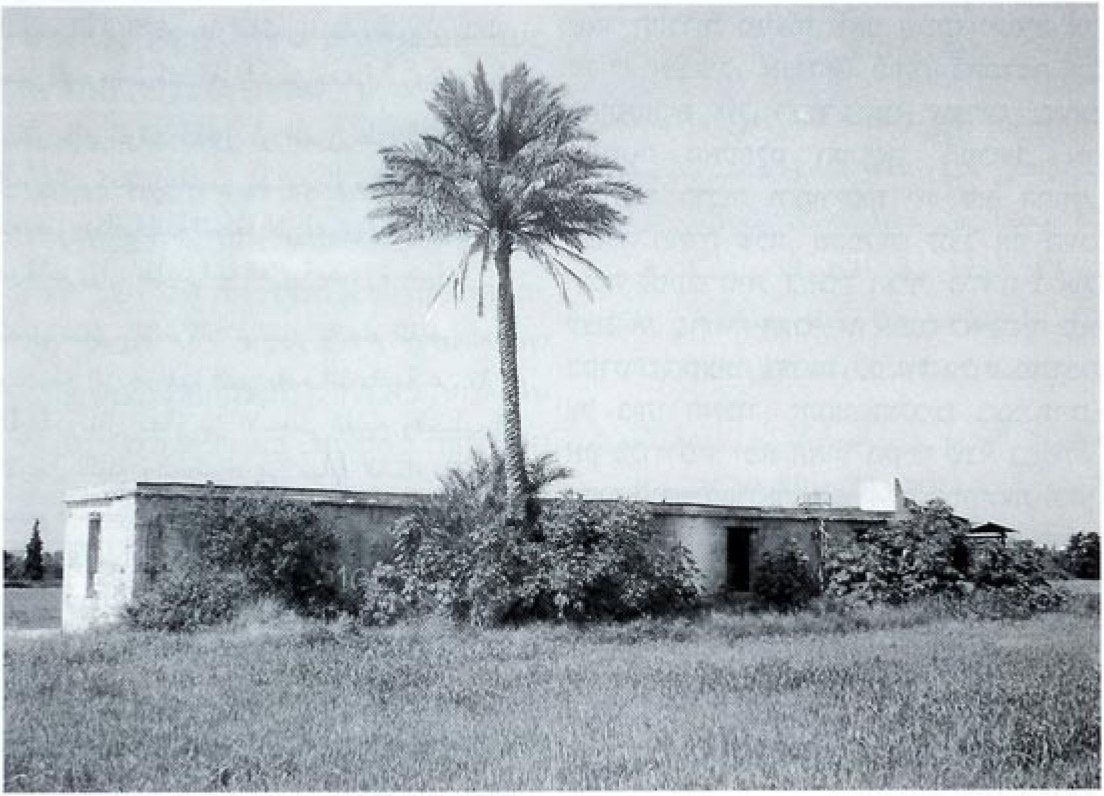

بيت اجليلي في حقول جليل يم

בית של אגליל בשדות גליל ים

في التاريخ وبوجود أشياء أكبر مني تعيش الحوادث التي قد وقعت والتي ستقع بعد موتي. وفي الحقيقة زالت الشجرة أيضا مع سائر الأشياء. أشعر بانقباض في قلبي: لماذا اقتلعوا الشجرة أيضا؟ وأضحك من نفسي بسبب شفقتي على الشجرة...

تقص جودة كيف كانوا يذهبون إلى البحر ويستحمون – والنساء تدخلن البحر بثيابهن وكيف كانوا يدعون القابلة إلى بيوتهن عندما جاءهن المخاض: شيء مخيف نعم، ولكنه أكثر طبيعة حسب رأيي. ويقص إبراهيم عن الجمال التي كانت تسير بالقافلة إلى شاطئ البحر لتجلب الرمال.

في الواقع كانت هنالك جمال كثيرة عند سكان القرية. عندما قال "جمل" بالعربية لم افهم أولا لعدم قدرتي على إيجاد أي صلة بين المنطقة والجمال. يمكن حمير، نعم . لكن جمال؟! إن الجمل مكانه في الصحراء! وفجأة فهمت – ما أحلى هذه العبارة: جمال في جوش دان... أحب الجمال. أذكر نفسي بأن هذا الموقع لم يكن لا "جوش" ولا "دان" في ذلك الحين وأن وجود الجمال هنا ليس امرا عجيبا. إن المنظر كان مختلفا تماما. أحاول أن أتخيل قافلة الجمال على شاطئ البحر وأفكر في الناس الغائبين وفي البيوت والبيارات والجمال الغائبة. هل يمكن أن يكون الوضع مختلفا؟ يصعب علي أن أتخيل ذلك وأشعر بأن هذه مأساتي، أشعر كأنما اغتصبوا منظر مسقط رأسي . هل عندي حق الاشتراك بهذه المأساة؟ هل هذا ملك الفلسطينيين فقط؟ إن الأحوال معقدة: هنا وطني وأشعر بانتماء إلى هذا المكان وأنني جزء من المأساة!

إن محمود منفعل جدا. فهو لم يزر قريته منذ سنوات كثيرة. عندماا ترك المكان كان في السابعة عشر من عمره. لذلك يتذكر حياته في القرية بصورة واضحة. يوما ، سنوات بعد النكبة حضر الى القرية ليرى منزله فاستقبله رجل بدوي. " تجولت في الدار وشرحت له – هنا المطبخ، وهنا غرفة النوم وهنا غرفة الضيوف". يمثل محمود هذه اللحظة من أجلنا: يخرج إلى مدخل المنزل في موقع ليس فيه اليوم شيء أما في ذلك الحين فكان هنا باب، وهو يرمز إلى العنوان: منزل عائلة أبو سنينة. " أنت فاهم؟ أنا صاحب البيت وهذا مكتوب هنا ولكنه ليس منزلي لأنك

ללדת היו מזמינות את המילדת לביתן. מפחיד, אבל הכי טבעי, אני חושבת. אברהים מספר על הגמלים שהיו הולכים בשיירות אל חוף הים להביא חול. מסתבר שהיו לאנשי הכפר גמלים רבים. בהתחלה כשאמר "גימל" בערבית לא הבנתי. כל כך לא התחבר לי גמל עם האזור. חמורים, כן. אבל גמלים? זה מדבר. פתאום אני קולטת- איזה יופי! גמלים בגוש דן... אני אוהבת גמלים. אני מזכירה לעצמי שאז זה לא היה לא "גוש" ולא "דן", וברור בעצם שהיו גמלים, מה את כל כך מופתעת, את הרי יודעת שהנוף נראה אחרת לגמרי. אני מנסה לדמיין לי איך התהלכו השיירות אט-אט אל החוף, וחושבת איך הכל יכול היה להיות אחרת, אם האנשים, הבתים, הפרדסים והגמלים לא היו נעלמים מהנוף. אבל קשה לי מאד לדמיין. אני מרגישה שזו גם הטרגדיה שלי, חשה כמי שאנסו את נוף מולדתה. האם יש לי זכות לקחת חלק בטרגדיה הזו? זה לא עוד ניכוס של משהו ששייך לפלסטינים? וזוהי המורכבות של המצב, כי כן, זו גם המולדת שלי, אני מרגישה שייכות למקום הזה, והטרגדיה שהתרחשה כאן היא גם הטרגדיה שלי.

מחמוד נסער. הוא לא ביקר בכפרו שנים רבות. מחמוד עזב בהיותו בן 17, והחיים בכפר חרותים בזכרונו היטב. יום אחד, שנים אחרי הנכבה, הגיע לראות את ביתו. בבית קיבל את פניו גבר בדואי. "הסתובבתי בין החדרים והראיתי לו כאן המטבח, כאן חדר השינה, כאן הסלון". מחמוד חי את הרגע ההוא וממחיש אותו לפני. הוא יוצא לפתח הבית, מחווה כלפי המקום שעכשיו יש בו שמיים בהירים ואז היתה בו דלת, ומראה למארחו כתובת- בית משפחת אבו סנינה. "אתה רואה? אני הבעלים של הבית, הרי כתוב, אבל זה לא הבית שלי, אתה עכשיו הבעלים!!!". מחמוד מדבר בהשתאות, כאילו עדיין לא מאמין. "איך זה שאתה אזרח ישראל, כמוני, יכול לגור בבית שלי, ולי אסור אפילו לדרוך על האדמה הזו?!" - ומה ענה לך? - "הוא הציע לי קפה".

החום מכריע אותנו. אנו מסיימים את הסיור

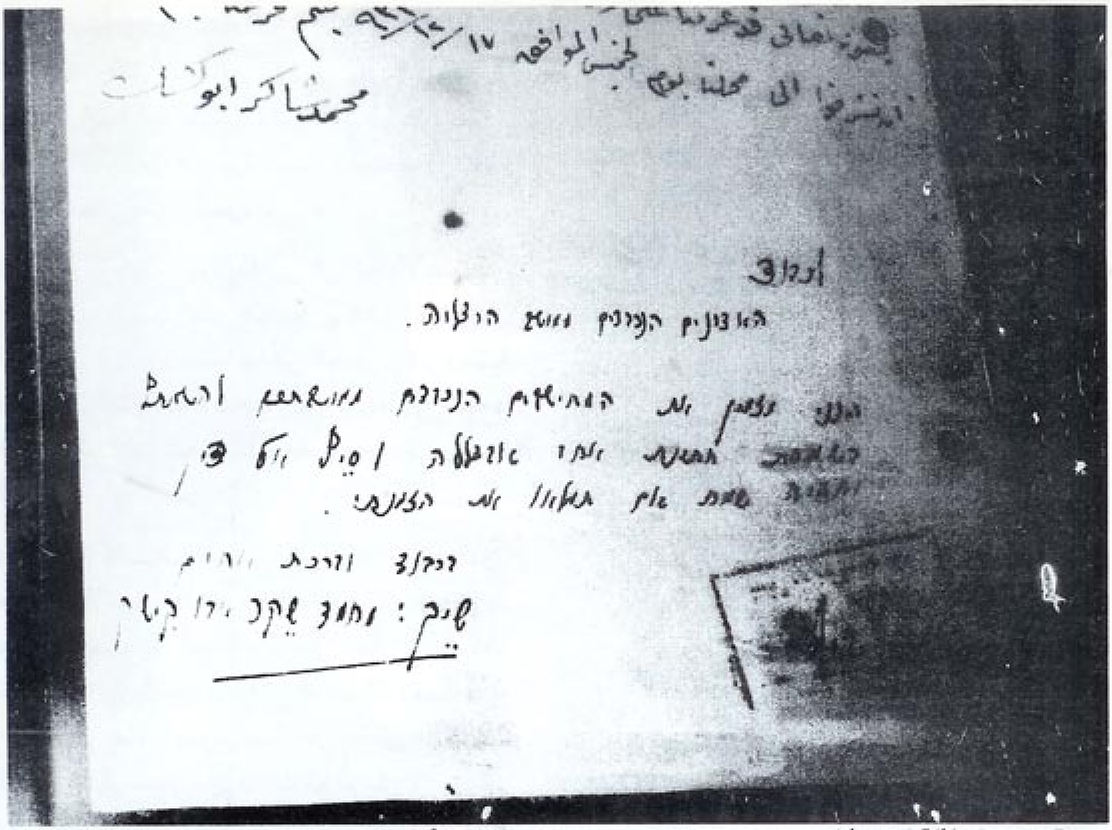

دعوة عرس لعائلة ابو كشك

הזמנה לחתונה ממשפחת אבו קישק

الان صاحبه!" يتكلم محمود كأنه يتوهم وكأنه حتى اليوم لا يؤمن: " لماذا بإمكانك أن تسكن في بيتي وأنت مثلي مواطن إسرائيلي أما أنا فيمنعوني من أن أقترب الى أرضي!" وماذا أجابك؟ "قدم لي القهوة".

ألحرارة محبطة. إنتهت الجولة ونرجع إلى السيارة المكيفة.

أتساء ل ما هو تأثير الجولة على اللاجئين. هل تساعدهم وهل يستفيدون من هذه الفرصة : إستمع إلى قصتهم مجموعة من اليهود! ولعل هذا ليس إلا نبشا في الماضي وإحياء الجرح والصدمة النفسية بدون إمكانية للمعالجة؟

وما هو تأثير الجولة عليَ؟ عندي مشاعر مختلطة.

من ناحية شعرت بالإحباط المعتاد منذ زمن طويل: هو موجود داخلي ويثيرني في كل نشاط سياسي وكل فيلم أو كتاب أو حديث يتعلق بالنزاع. مصدر هذا الإحباط باعتقادي أن لا قدرة لي على تغيير الحاضر أو المستقبل

וחוזרים לאוטו הממוזג.

אני שואלת את עצמי מה הביקור הזה עושה לעקורים. האם עושה להם טוב לספר את הסיפור, בפרט לקבוצה של יהודים, או אולי זו סתם נבירה בעבר והחייאה מחדש של הטראומה בלי אפשרות לריפוי?

ומה הביקור הזה עושה לי? אני יוצאת עם רגשות מעורבים.

מצד אחד, שוב אני נפגשת עם התסכול שמלווה אותי כבר זמן רב. הוא נמצא שם, רדום למחצה, ומתעורר לחיים אחרי כל פעילות פוליטית, כל סרט, ספר, או שיחה הקשורים לסכסוך. תסכול על זה שלא רק את העבר לא אוכל לשנות, אלא ספק רב אם באפשרותי לתרום לאיזשהו שינוי בהווה או בעתיד, ולדבר על פיוס בעיצומו של סכסוך כל כך אלים וסוריאליסטי נראה לי תלוש ויומרני. אז מה הטעם?

ומצד שני, חשוב לי להיפגש עם העבר ועם

وكيف أتكلم في موضوع المصالحة ونحن داخل هذا النزاع العنيف والسريالي؟ لا فائدة!

من ناحية أخرى يهمني أن ألتقي بالماضي وشعوري حين اللقاء. بواسطة هذا اللقاء مع النازحين أواجه هذا الماضي وهو يثيرني ويمكن أن يكون ذلك بدء المصالحة ، وهي مصالحة مصغرة بيني وبينهم.

وانتهى هذا اليوم. فأودع عائلة أبو سنينة وأبقى في سينما سيتي لأشرب القهوة.

התחושות שהוא מעורר בי. המפגש הבלתי אמצעי עם העקורים עצמם מביא לי את העבר ישר לפנים, ומעורר את התחושות בצורה החזקה ביותר. ואולי התמודדות כזו עם העבר והקשבה שלי לעוול שנעשה להם, מאפשרת תחילתו של פיוס, פיוס בזעיר אנפין, ביני לבינם?
בינתיים היום מעריב, אני נפרדת לשלום ממשפחת אבו סנינה ,ונשארת לשתות קפה בסינמה סיטי.

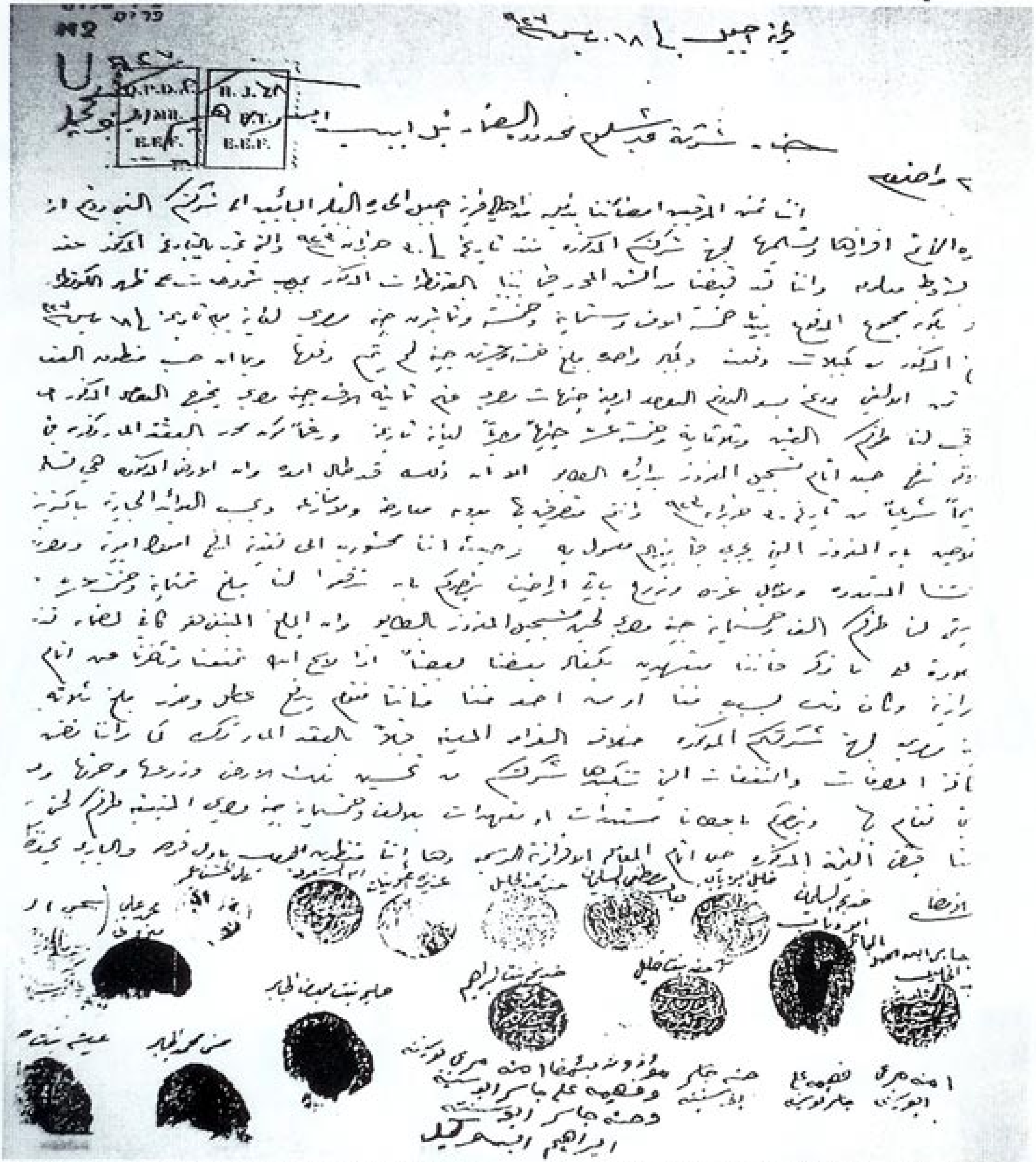

رسالة من اجليل الى رمات هشارون بخصوص تسديد حسابات

מכתב מאגליל לרמת השרון בנוגע להסדרי תשלום

מפת אזור היום
خارطة المنطقة اليوم